

Strategische Koers Omgevingsvisie Gemeente Smallingerland

Dit de Strategische Koers naar de toekomstvisie voor onze gemeente:

#DitisSmallingerland 2040

De Strategische Koers is het basisdocument voor de Omgevingsvisie Smallingerland 2040. In de Omgevingsvisie willen we focus op de toekomst van Smallingerland aanbrenen. Deze visie bevat het integrale beleid op hoofdlijnen voor de fysieke leefomgeving. Het geeft richting aan de manier waarop we de leefomgeving willen beheren, inrichten en ontwikkelen.

Centraal in de Strategische Koers staat de vraag welke gemeenschappelijke stip op de horizon van 2040 wordt gezet (ambities), wat daarvoor moet worden gedaan (opgaven) en welke keuzes daarbij gemaakt worden (strategie). De Koers is de eerste stap op weg naar de Omgevingsvisie. Het is het resultaat van een breed co-creatie-traject met inwoners uit onze wijken en dorpen, ondernemers, maatschappelijke organisaties en mede overheden.

Nadat we deze Strategische Koers in een co-creatiesessie met de brede samenleving hebben besproken, en de resultaten daarvan hebben verwerkt, stelt de gemeenteraad deze Koers vast. Daarna wordt toegewerkt naar een ontwerp-Omgevingsvisie.

Hoofdstukindeling

Inleiding	01
1. Verkenning	03
2. Vertaling naar de hoofdkeuze en leidende thema's	12
3. Uitwerking naar opgaven, kernkwaliteiten en ruimtelijk principes	16
4. Vervolg	23

CONCEPT

Inleiding

Hoe ziet de gemeente Smallingerland er in 2040 uit? Óf misschien beter: hoe zou jij willen dat de gemeente Smallingerland er in 2040 uitziet? Veel inwoners ondernemers, maatschappelijke organisaties en medeoverheden hebben over deze vraag nagedacht en gesproken. Het blijkt voor hen geen gemakkelijke vraag te zijn.

Hoe het toekomstbeeld er uit ziet, wordt immers bepaald door verschillende factoren en ontwikkelingen. Het lastige is dat deze niet altijd te voorzien zijn. Ook is er niet altijd invloed op uit te oefenen. Wie had 20 jaar geleden bijvoorbeeld kunnen voorspellen dat de smartphone zo'n groot onderdeel van ons bestaan zou worden?

Toch staan we als samenleving voor de uitdaging om een langere tijd vooruit te kijken voor de ontwikkeling, inrichting en beheer van de fysieke leefomgeving. Voor veel opgaven is een lange adem nodig: denk bijvoorbeeld aan de uitdagingen en vraagstukken die te maken hebben met het klimaat en de gezondheid van mens, dier en leefomgeving. Het is daarom belangrijk om nu een zo goed mogelijk beeld te schetsen van ons toekomstig Smallingerland: onze ambities en de opgaven en de keuzes die we daarbij maken.

Hiervoor bestaat overigens ook een wettelijke aanleiding: in het kader van de nieuwe Omgevingswet moet elke Nederlandse gemeente uiterlijk 2025 een Omgevingsvisie hebben vastgesteld waarin deze lange termijnvisie is opgenomen.

De Strategische koers: de basis voor de Omgevingsvisie

In deze Strategische Koers lees je de hoofdlijnen van de Omgevingsvisie. Centraal in dit document staat de vraag welke stip we op de horizon van 2040 zetten (ambities), wat daarvoor nodig is (opgaven) en hoe dat wordt bereikt (strategie).

De volgende stap is dat deze hoofdlijnen in een ontwerp - Omgevingsvisie verder worden uitgewerkt.

Wat is een Omgevingsvisie?

De Omgevingsvisie is voor gemeenten één van de nieuwe wettelijke instrumenten die door de Omgevingswet per 1 januari 2021 wordt geïntroduceerd. Deze nieuwe landelijke wet speelt in op de veranderende samenleving en een nieuwe rolverdeling tussen overheid en burger.

Het doel van de wet is om meer aandacht te hebben voor gezondheid en duurzaamheid in het beleid voor de fysieke leefomgeving en om meer ruimte te bieden voor nieuwe initiatieven. Onder andere door minder regels te stellen en door ruimtelijke procedures te verkorten en eenvoudiger te maken.

De manier waarop gemeenten deze nieuwe wetgeving willen toepassen, wordt in een Omgevingsvisie verwoord. De Omgevingsvisie geldt voor het gehele gemeentelijk grondgebied.

Wat wil Smallingerland met de Omgevingsvisie bereiken?

Het is van belang dat de inwoners, ondernemers, maatschappelijke instanties, de gemeente plus medeoverheden zich herkennen in de Omgevingsvisie. Hierdoor wordt de samenwerking tussen de partijen bevorderd en kunnen in onze gemeente mooie initiatieven en plannen ontstaan. Samen gaan we op zoek naar de kansrijke verbanden tussen de verschillende thema's. Belangrijk is dat een initiatief bijdraagt aan meerdere oplossingen. Er wordt waarde gehecht aan ruimte voor initiatief, waarbij de kwaliteit en het draagvlak van plannen voorop staat.

Co-creatie: samen met de inwoners

De gemeente vindt het belangrijk om inwoners te betrekken bij het maken van visies en plannen. Het is ondenkbaar om dat in deze tijd niet meer te doen. Inwoners zijn per slot van rekening de belangrijkste gebruiker van hun eigen leefomgeving. De toekomst is van ons allemaal.

Daarom zet de gemeente bij het maken van de Omgevingsvisie in op een nieuw samenspel tussen inwoner, ondernemer, organisaties en overheid. Via het proces van co-creatie komt de nadruk te liggen op luisteren, verbinden en samenwerken. Samen denken we na over onze toekomst, zonder daarvoor een blauwdruk te geven.

Veel resultaten van de co-creatieronden die in 2019 met de samenleving zijn gehouden, hebben op diverse manieren een plek in deze Strategische Koers gekregen. De resultaten waren veelal van dezelfde aard (soms heel gedetailleerd, soms heel abstract). Soms waren resultaten of opvattingen ook tegenstrijdig.

Status van dit document: concept

Dit document heeft de status van concept. Er is nog ruimte voor verbetering en aanvulling. Bovendien zijn onderdelen nog niet voldoende compleet en maximaal integraal. Dit is een aandachtspunt voor de volgende fase.

Nadat het college en de raad over dit concept zijn geïnformeerd, wordt een co-creatieronde georganiseerd. De resultaten van deze ronde worden verwerkt, waarna de Strategische Koers ter vaststelling aan de gemeenteraad wordt aangeboden.

"Een foto van het Smalingerland van nu: 2020

+

Trends en ontwikkelingen tot 2040

+

Co-creatie

=

Toekomstbeeld 2040"

1.

Verkenning

#ditissmallingerland

CONC

1.1. Een foto van Smalingerland in 2020

Stel, je vliegt over Smalingerland, en je maakt een foto. Hoe ziet onze gemeente er dan uit? De beschrijving hierna geeft een beeld. In deze beschrijving zijn de resultaten van de co-creatie verwerkt.

Smalingerland heeft zich in ruimtelijk en economisch opzicht door de eeuwen heen sterk ontwikkeld. Van enkele kleine agrarische nederzettingen is de gemeente - via de turfhandel, de scheepsbouw en de snelle groei door de vestiging van Philips – in 2020 uitgegroeid tot een belangrijk woon- en werk en recreatiegebied.

Geluiden zijn nog wel eens dat Smalingerland – in vergelijking met andere grote gemeenten - geen duidelijk, herkenbaar profiel heeft. Drachten heeft vroeger nooit stadsrechten gekregen, maar het is ook zeker geen dorp. Wat maakt Drachten dan wel een stad? Drachten is na de hoofdstad Leeuwarden de grootste plaats in de provincie

Fryslân, gelegen aan de A7/Waldwei en heeft een belangrijke regiofunctie op het gebied van voorzieningen en werkgelegenheid met een verzorgingsgebied voor zo'n 150.000 mensen. Dat blijkt wel uit de goede voorzieningen die bij een modern en dynamisch stedelijk gebied horen: ziekenhuis Nij Smellinghe, theater De Lawei, zwembad De Welle, DBieb en een aantrekkelijk centrum.

Drachten heeft geen middeleeuws stadshart met imposante historische gebouwen en pittoreske steegjes. Om die reden vindt niet iedereen het centrum van Drachten aantrekkelijk of gezellig. Het Masterplan 2003 heeft ondertussen een stevige basis voor een metamorfose van het centrum gelegd. Deze aanpak is van essentieel belang geweest om de fysieke basis op orde te krijgen. We blijven op ons geheel eigen wijze toewerken naar een dynamisch stadshart met een aantrekkelijk en duidelijk signatuur.

Uitgelicht:

Wat maakt Drachten een stad?

Een stad is, in tegenstelling tot een dorp, een grotere plaats waar mensen wonen, gelegen aan grotere verkeerswegen en met een eigen bestuurs- en verzorgingsstructuur. Het onderscheid tussen steden en dorpen wordt meestal gemaakt op grond van de grootte (het aantal inwoners) of het voorzieningenniveau (*Bron: Wikipedia*).

Wat opvalt is dat in Smalingerland de typisch 'dorpse' kenmerken worden gekoesterd, zowel in de stad Drachten als in de 13 omliggende dorpen. Op straat groeten de mensen elkaar. Huiselijkheid en kleinschaligheid wordt gewaardeerd en in het algemeen heerst onder inwoners een groot gevoel van saamhorigheid. Bescheidenheid zit in onze volksaad.

In Smallingerland vinden we dat we meer mogen laten zien wie we zijn, wat we kunnen en waar we trots op zijn.

De dorpen hebben ieder hun eigen identiteit met over het algemeen een levendig karakter en verenigingsleven en zijn nauw verweven met het omliggende (cultuur)landschap. De verveningsgeschiedenis is nog steeds zichtbaar in de oude bebouwings- en landschapsstructuren in en rondom Drachten en de omliggende dorpen. De inwoners hebben hier hun identiteit aan ontleend en voelen zich sterk met hun omgeving verbonden.

MBO onderwijs, de zorg en de industrie zijn de stuwende krachten in onze economie. Met name de industriesector is op het moment de snelst groeiende werkgever in Smallingerland en groeit harder dan landelijk. In het bijzonder gaat het om de innovatieve maakindustrie en de haven gebonden bedrijvigheid. Ten opzichte van andere steden - Leeuwarden, Heerenveen en Groningen - loopt Smallingerland in de maakindustrie voorop. Functies hebben een regionaal, noordelijk en soms zelfs landelijk/internationaal karakter. Veel bedrijven bedienen een internationale markt.

Inwoners waarderen hun woonomgeving vooral positief door een combinatie van kenmerken. Het is hier gewoon goed wonen, werken en recreëren, zowel vanwege de (relatieve) betaalbaarheid van de woningen als de aantrekkelijke omgeving. Het hoge voorzieningen-niveau (winkels, cultuur, onderwijs, sport, recreatie) noemen inwoners vaak: het is compleet en voor iedereen in de gemeente dichtbij.

Wat ook hoog scoort is de nabijheid en afwisseling van open, halfopen en gesloten landschappen, vooral vanwege de combinatie van (vaar)water, bos, coulisselandschap en agrarisch gebied op loop- of fietsafstand.

Daarnaast noemen veel inwoners de groene en ruim opgezette dorpen en wijken met veel speelvoorzieningen. De sfeer wordt over het algemeen als gemoedelijk ervaren, met oog voor elkaar (buren, familie, vrienden).

De aanwezige grote werkgevers wordt door inwoners gewaardeerd vanwege de banen die daarmee gemoed zijn. Tegelijk is het werken buiten de gemeente ook geen probleem, vanwege de centrale ligging ten opzichte van Leeuwarden, Groningen en Heerenveen en de goede bereikbaarheid via ov, auto en fiets. Steeds meer mensen van buiten de gemeente ontdekken Smallingerland als een zeer aantrekkelijk alternatief.

Smallingerland is een gemeente waarin (duurzame) landbouw samengaat met toerisme en kleinschalige bedrijvigheid, verdeeld over de gemeente. De kleinschalige, in de samenleving gewortelde bedrijvigheid is één van de dragers van leefbare dorpen die voldoende voorzieningen hebben.

Uitgelicht:

Terugblik Integrale Toekomstvisie Smallingerland en Structuurvisie Drachten | Smallingerland

In 2011 heeft gemeenteraad de Integrale Toekomstvisie Smallingerland vastgesteld. De looptijd van de visie is tot 2020 met een doorkijk naar de langere termijn na 2020. De ruimtelijke vertaling van deze visie is in 2013 via de Structuurvisie Smallingerland vastgesteld. De nadruk lag op Drachten, gelegen in een gevarieerd landschappelijk gebied met 13 dorpen in het groen. In de visie zijn zogenaamde 'dynamo's' aangewezen: focuslocaties (Centrum, Bedrijvencampus Drachten, Leerpark Drachten en Stadsranden) waar ontwikkeling in gang wordt gezet.

Anno 2020 zijn belangrijke elementen uit deze visies gerealiseerd zoals de aanleg van de Drachtstervaart, de opwaardering van het centrum van Drachten, de realisatie van het leerpark, de wijkvernieuwingen De Bouwen en Noordoost en de Peinder Mieden. Een aantal van deze gebieden zijn nog steeds actueel of vraagt om een vervolg (o.a. Masterplan centrum).

1.2. Wat komt er tot 2040 op ons af?

Met welke ontwikkelingen moeten we in Smallingerland tot 2040 rekening houden?

Bevolkingsontwikkeling

De bevolkingssamenstelling van onze gemeente blijft de komende jaren veranderen. We zien ontgroening, vergrijzing en meer eenpersoonshuishoudens. In de periode 2020 – 2035 voorzien we een stabilisering van het aantal inwoners en nog een lichte toename van het aantal huishoudens. Deze toename komt vooral door huishoudensverdunding (= een afname van het gemiddeld aantal personen per huishouden). Vanaf 2035 neemt de bevolkingsomvang en het aantal huishoudens in de gemeente naar verwachting wat af¹⁾. Migratie blijft echter een moeilijk te voorspellen factor.

Met o.a. een aantrekkelijk woningaanbod en investeringen in het centrum van Drachten hopen we meer mensen te bewegen in Smallingerland te komen wonen. Ook een mogelijke toename van het aantal expats, buitenlandse werknemers en studenten heeft invloed op de bevolkingsontwikkeling. Door vergrijzing zal de omvang van de potentiële beroepsbevolking afnemen (ongeveer 4.300 mensen minder in 2040 volgens de prognoses van het CBS). Dat geldt overigens ook voor de omliggende regio's. De arbeidsmarkt is momenteel krap en zal in de toekomst naar verwachting krimpen.

Versnelde energietransitie en aandacht voor klimaatverandering

Het belang van de transitie naar een duurzame energievoorziening is in korte tijd sterk toegenomen. Het klimaatakkoord van Parijs van eind 2015 onderstreept de urgentie van de energietransitie. Het doel is de opwarming van de aarde tegengaan en de gemiddelde temperatuurstijging te beperken.

¹⁾ Bronnen: CBS 2019 en concept Woonvisie; Primos 2019, provinciale prognose 2016 en Stec Groep 2019. Deze gegevens worden aangevuld met het tweede –

Smallingerland moet maatregelen treffen om de CO²-uitstoot in 2050 te hebben verminderd tot 95% ten opzichte van het peiljaar 1990. Ondertussen zijn de gevolgen van de klimaatverandering voor ons allemaal merkbaar, zoals hevige hagel- en/of regenbuien en perioden van hogere temperaturen en droogte. Deze omstandigheden vragen om een andere, toekomstbestendige inrichting van onze fysieke leefomgeving, waarbij vraagstukken zullen gaan over geschikte bouwlocaties, nieuwe bouwvormen, oplossingen voor waterbuffering, energieverbruik, integratie van groen- en waterstructuren. Actueel in dit verband is de problematiek rondom de PAS en de PFAS.

Afname biodiversiteit

Het aantal dieren- en plantensoorten vermindert. In het algemeen geldt dat voor veel soorten minder geschikte terreinen beschikbaar zijn voor voedsel, schuilplaatsen en voortplanting. De belangrijkste oorzaken zijn versterking, verdroging, "vernetting" (er wordt teveel opgeruimd), geluidsoverlast, vervuiling en versnippering. Naast invloed van klimaatverandering, speelt de mens een grote rol bij het verlies van biodiversiteit. Het is dus heel belangrijk dat wij de stappen nemen die nodig zijn om de biodiversiteit te verbeteren.

Meer aandacht voor gezondheid en preventie

Er is een sterk toenemende aandacht voor een gezonde leefstijl en leefomgeving. Daarbij wordt meer nadruk op de preventie gelegd. De kansen en mogelijkheden kunnen alleen worden benut als er directe verbindingen tussen het sociaal domein en de fysieke leefomgeving worden gelegd. Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is.

meer ontwikkelingsgerichte - scenario dat in het kader van de Woonvisie wordt ontwikkeld.

De omgeving waarin mensen wonen, werken en recreëren, heeft invloed op hun fysieke en psychische gezondheid.

Een ander aspect van gezondheid betreft de milieufactoren en de handhaving van de wettelijke normen. De bodem-, lucht- en waterkwaliteit zijn van toenemende invloed op de inrichting, het gebruik en het beheer van de fysieke leefomgeving. Zeer actueel is de problematiek rondom stikstof en PFAS en de (economische) gevolgen daarvan.

Technologische veranderingen

Digitalisering, bigdata, 3D-printing, robotisering, drones en sensoren, virtual-reality en zelfrijdend vervoer (shuttles, busjes, trein, auto), bieden kansen voor diverse sectoren. De ontwikkelingen gaan snel. De invloed en de toepassingsmogelijkheden van deze technologieën zullen de komende jaren voor ons steeds zichtbaarder en merkbaarder worden.

Economisch netwerk wordt belangrijker

Smallingerland is een werkgelegenheidsgemeente met meer arbeidsplaatsen dan de beroepsbevolking groot is. Tegelijkertijd is meer dan de helft van onze eigen beroepsbevolking werkzaam buiten Smallingerland. De bedrijven en inwoners uit onze gemeente zijn qua werknemers en werk afhankelijk van de omliggende regio. Deze trend zal zich verder doorzetten. Van de werkgelegenheid bij bedrijven in Smallingerland wordt nu 58% door mensen van buiten ingevuld. Smallingerland is er dus steeds meer bij gebaat dat het goed gaat met de economie in de regio en vice versa.

Veranderende rollen

De relatie tussen overheid en inwoners, organisaties en bedrijven verandert. Autoriteit en gezag zijn steeds meer verbrokkeld. Inwoners zijn deskundig (kennis digitaal toegankelijk) en/of hoogopgeleid. Bovendien hebben ze ervaring in of met de eigen leefomgeving. De organisatiekracht in de samenleving neemt toe, waarbij burgers en

ondernemers steeds vaker zelf het initiatief nemen om hun leefomgeving aan te passen naar hun wensen.

De dienstverlening van de overheid beweegt mee met deze tendens, maar de overheid houdt wel steeds het algemeen belang in het oog en stuurt, stimuleert en beslist daar waar nodig.

Risico op verdere tweedeling in de maatschappij

Het lukt niet iedereen om in de samenleving mee te komen. Oorzaken zijn divers en complex: overheidsbeleid is in het algemeen meer gericht op eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid, verdergaande digitalisering van de dagelijkse activiteiten, individualisering etc. Verschillen tussen bevolkingsgroepen in de samenleving nemen daardoor verder toe: tussen jong en oud, arm en rijk en lager, middel en hoger opgeleiden.

Dat komt tot uiting in een hoge mate van differentiatie op het gebied van: levensstijlen en gezondheid, kwaliteit van de eigen leefomgeving, vrijetijdsbesteding en deelname aan de samenleving.

Een ongedeelde gemeente met zelfredzame inwoners is van belang voor het behoud van vitale wijken en dorpen. Aandacht voor kwetsbare groepen en fysieke investeringen kunnen bijdragen aan de sociaal-maatschappelijke opgave in wijken en dorpen.

Uitgelicht: laaggeletterdheid

In Smallingerland ligt de laaggeletterdheid met ongeveer 13% - 16% van het aantal 16-65-jarigen hoger dan landelijk. Ook ten opzichte van de arbeidsmarktregio Fryslân (11% - 13%) kent de gemeente Smallingerland een relatief hoog aandeel laaggeletterden. Landelijk wordt er voor het inzichtelijk maken van regionale verschillen tussen gemeenten onderscheid gemaakt in een vijftal klassen: lager, enigszins lager, gemiddeld, enigszins hoger en hoger. De laaggeletterdheid van de gemeente Smallingerland kan op basis van deze indeling getypeerd worden als 'enigszins hoger'.

Omgevingswet: nieuwe wetgeving

Met de Omgevingswet wil het rijk de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en inwoners meer invloed geven. Regels worden geschrapt en procedures worden versneld. De Omgevingsvisie is hiervoor de belangrijke basis. Alle overheden (rijk, provincies en gemeenten) zijn verplicht om een Omgevingsvisie op te stellen. In deze visie worden de diverse beleidssectoren tot een samenhangend toekomstbeeld voor de gemeente geïntegreerd. De visie vormt de basis voor de regels die in de gemeente gaan gelden of worden geschrapt. Daarmee speelt de wet in op de veranderende samenleving en de toekomstige lange termijn ontwikkelingen en opgaven. Zoals al aangegeven, vormt de Strategische Koers de eerste stap in de formulering van de visie.

CONCEPT

1.3. Wat vinden de mensen belangrijk voor 2040?

Aan inwoners, maatschappelijke organisaties, ondernemers en medeoverheden is gevraagd wat op de agenda voor de toekomst van Smallingerland moet komen te staan. Waar liggen de zorgen? Wat is écht belangrijk? Alle opbrengsten zijn gebundeld in het Verkenningendocument. Deze input vormt de basis voor de hoofdrichting van de Strategische Koers.

Waar liggen de zorgen voor de toekomst?

Behalve dat in de co-creatie is gesproken over de sterke punten van de gemeente, zijn er ook wensen of zorgen over ontwikkelingen en thema's in de gemeente aangegeven. Voorbeelden van vaak genoemde zorgen of verbeterpunten voor de toekomst zijn o.a:

- Het gemis van een trein(station);
- Meer evenementen / activiteiten voor jongeren/jeugd;
- Fietsveiligheid;
- Voldoende werkgelegenheid voor iedereen;
- Schoon en netjes houden (meer handhaving, minder verloedering)
- Het centrum mag gezelliger;
- Kwaliteit en aanwezigheid van de voorzieningen in de wijken en dorpen;
- Voldoende / juiste woningen voor studenten, starters en senioren;
- De voorziene druk op de ruimte en de dynamiek in het landelijk gebied (duurzaamheid, klimaat, agrarische bedrijven);
- Gaat de energietransitie wel snel genoeg, is er voldoende draagvlak en maken we de juiste keuzes?
- Minder consumptie, meer hergebruik;
- Onvoldoende activiteiten voor de oudere jongeren;
- Werk en stagemogelijkheden voor jongeren;
- Mobiliteit en ov: betere aansluitingen tussen ov en fiets, minder autogebruik;
- Smallingerland is leuk! Meer toeristen en recreanten, zowel in stad, dorp en landelijk gebied;
- Zorgen voor/om ouderen en jongeren;

- Meer aandacht voor (mentale) gezondheid van jongeren (invloed social media, meer zelfredzaamheid, scholing, financieel, criminaliteit, drugsgebruik);
- Multiprobleemgezinnen (armoede, laaggeletterd, taal etc);
- Historie en identiteit: wat is er (nog) te zien in gebouwde omgeving?;
- Meer burgerinitiatieven worden gevraagd, maar waar moeten we daarvoor zijn bij de gemeente?;
- Achteruitgang van biodiversiteit, het voedsel, kwaliteit van bodem en water.

NB: dit is geen uitputtende lijst (zie voor meer input het Verkenningendocument)

Op welke thema's bestaan tegengestelde meningen en andere opvattingen?

Tijdens de co-creatiesessies zijn verschillende tegengestelde meningen of andere opvattingen gesignaleerd, voorbeelden zijn:

Het is hier goed wonen	of	Er moet juist méér gebeuren om het wonen voor alle doelgroepen (jongeren, ouderen) positief te laten zijn
Meer gezellige drukte (o.a. evenementen)	of	Behoud van de rust in de woonomgeving
Fietsen stimuleren	of	Beter ov, verbindingen en parkeren van auto's
Inzetten op het op peil houden van voorzieningen in de dorpen	of	Inzetten op het op peil houden van voorzieningen in Drachten
Beter en meer handhaving	of	Actieve bewoners in wijken en dorpen (aanspreken op gedrag)
Drachten heeft een ongezellig centrum	of	Drachten heeft een goed, compleet centrum
Opleidingen zijn goed	of	HBO/universiteit moet er bij
Landschap moeten we behouden, het landelijk gebied moet blijven zoals het is	of	Uitbreiden van stedelijk gebied in landelijk gebied t.b.v. wonen, wegen is echt noodzakelijk
Ruimte voor agrarische bedrijven / minder regels	of	Behoud landschap en elzensingelstructuur

Daar waar opbrengsten in deze Strategische Koers nog geen plek hebben gekregen, beoordelen we in de volgende fase (de uitwerking van deze Strategische Koers naar een Omgevingsvisie) óf en hoe deze opbrengsten worden verwerkt.

Uitgelicht: identiteit

Inwoners vinden het belangrijk om de eigen identiteit en de cultuurhistorie (meer dan voorheen) te waarderen, levend te houden en nadrukkelijker mee te laten meewegen in het beheer en ontwikkeling van onze leefomgeving. In de basis heeft het landschap in Smallingerland onze gemeenschap gevormd, en onze gemeenschap het landschap. Daardoor kent deze gemeente een rijke cultuurhistorie, waarin tijdsbeelden van 'het moeilijke verleden' en de 'hoopvolle toekomst' zich voortdurend afwisselen.

De skûtsjes, de watersport en de eigentijdse blik op kunst, cultuur, recreatie en toerisme dragen bij aan dit beeld. De durf om de toekomst naar eigen hand te zetten en met nieuwe, vooruitstrevende ideeën te komen, loopt hier als een rode draad doorheen. Inwoners hebben aangegeven de 'ziel van Smallingerland' graag terug te zien als belangrijke basis voor de Omgevingsvisie. Het verleden werkt nog steeds door in wie wij zijn en hoe wij onszelf nu en in de toekomst zien: onze volksaard is strijdbaar, zelfstandig en eigenwijs. Inwoners en ondernemers hebben durf, zijn betrokken en hebben een hoog saamhorigheidsgevoel.

Onze identiteit volgens de inwoners (samenvatting opbrengsten uit sessies met inwoners en deskundigen)

Het ontginnen van het landschap voor turfwinning en verving leidde in onze – van oorsprong agrarische streek - tot welvaart en bloei. Vele honderden arbeiders hebben – onder leiding van Hollandse geldschieters en boeren - de lange, rechte vaarten (eerst de Drachtstervaart in 1641, daarna de Zuiderdwaarsvaart en de Noorderdwaarsvaart) gegraven. Deze goede vaarwegen waren nodig om het turf te kunnen vervoeren. De vaarten gaven een economische impuls aan de twee kleine dorpjes Noorder- en Suyderdragten, ieder aan één kant van het riviertje De Drait gelegen. De vaarten waren aantrekkelijke vestigingslocaties voor nieuwe bedrijvigheid, zoals touwslagers, zeil- en schuimakerijen, scheepshellingen. Dit trok meer gelukszoekers, inwoners, ambachtsleden en kooplieden (van buiten) aan, met als gevolg meer woningen, middenstand en horeca. Uit deze tijd stammen ook de houtzagerijen en kalkovens. Ook in het dagelijks leven van vele gezinnen roept de Drachtstervaart mooie herinneringen op: jeugd zocht er vertier en vaak werd het water voor de schoonmaak gebruikt.

Nieuwe economische patronen en de opkomst van andere energiebronnen leidden echter later tot stilstand en achteruitgang. Dit betekende een diepe maatschappelijke crisis en armoede in de periode 1800 – 1940/-50. En in de periode na de oorlog ontstond een verlies aan betekenis van de kleine binnenvaart, met grote gevolgen voor de plaatselijke bedrijvigheid en werkgelegenheid in deze sector. In 1961 is besloten de vaarten te dempen.

De komst van de Philipsfabriek naar Drachten in 1950 bracht hier gelukkig verandering in. De fabriek trok veel werknemers (van buiten de gemeente) aan. In de jaren 1970 werkten hier circa 2.500 mensen. Voor deze werknemers werden in snel tempo woningen en bijbehorende voorzieningen gebouwd (o.a. de Philipslijn, de Lawei). De fabriek is van grote invloed geweest op het leven van generaties Drachtster inwoners. Eén van de gevolgen van deze snelle naoorlogse ontwikkeling is, is dat de meeste bebouwing in Drachten van relatief recente datum is. In een korte tijd was veel ruimte nodig voor de groei, met als bij komende effect dat veel van vroeger tijden verloren is gegaan. Inwoners vinden dat 'wat er nu nog is' moet worden gekoesterd.

Binnen deze geschiedenis nemen de dorpen ieder hun eigen plek in, ze hebben zo hun eigen ontstaansgeschiedenis en relatie met het omliggende landschap. De Veenhoop, Smalle Ee, Oudega, Nijega, Opeinde, en Rottevalle zijn/waren door middel van een (voormalige haven) op het water georiënteerd. Dorpen als Boornbergum en Kortehemmen zijn meer op het bos georiënteerd. Dorpen in het (huidige) coulisselandschap, zoals Houtgehage, Drachtster Compagnie. De dorpen zijn sterk op hun omgeving gericht en hechten veel waarde aan hun eigen identiteit. Een verdere uitwerking van de identiteit per dorp is wenselijk.

Waar liggen de prioriteiten?

Als het gaat om de vraag welke 3 thema's in de periode tot 2040 meer prioriteit zouden moeten krijgen, dan gaat het volgens de samenleving vooral om drie grote, actuele thema's:

1. Een gezonde en veilige leefomgeving,
2. Een sociale en inclusieve samenleving,
3. De klimaatopgave en biodiversiteit

1. Een gezonde en veilige leefomgeving

Een gezonde en veilige leefomgeving is de randvoorwaarde voor een goed leven. Het thema geldt voor iedereen: jong, oud, in de dorpen en in Drachten. Mensen ervaren de leefomgeving in Smallingerland als 'best gezond en veilig', hoewel daar op wijk en dorpsniveau wel verschillen tussen zitten. Het is belangrijk om te behouden wat er is, maar er zijn ook verbeteringen mogelijk. 'Om te behouden wat er is, is moet je er actief mee bezig zijn'. Inwoners vinden het belangrijk om met elkaar en de gemeente in gesprek te gaan om de goede dingen te doen. Of de omgeving gezond en veilig kan zijn, ligt ook voor een gedeelte aan de normen en waarden van mensen. Ook opvoeding wordt daarbij genoemd. Er wordt verwezen naar hoe fietsers zich gedragen: "Die zijn soms best asociaal."

2. Sociaal en inclusief

Sociale samenhang is wat wijken en dorpen sterk maakt en wat nodig is voor een goed leven in de wijken dorpen. Daarom staat dit thema hoog geprioriteerd. Een sterke mienskip houdt wijken en dorpen vitaal. Soms schuurt het, bijvoorbeeld als mensen uit eigen dorp geen voorrang krijgen voor een huurwoning. De sociale cohesie kan in het gedrang komen. Het is belangrijk dat mensen uit wijken en dorpen zichzelf ook inzetten om de wijk of het dorp leefbaar te houden en sociaal betrokken zijn. Voor sociale samenhang is ontmoeting nodig. Door elkaar te ontmoeten, leer je elkaar kennen en zorg je voor sociale cohesie (waar ook vooral kwetsbare inwoners van kunnen

profiteren). Sociale samenhang betekent dat je elkaar wilt helpen, wat de vitaliteit en leefbaarheid in het dorp ten goede komt.

3. Klimaatopgave en biodiversiteit

Als het klimaat geen goed leven toestaat, zijn alle andere thema's van de leefomgeving ook niet relevant. Het is belangrijk om daar nu en in de toekomst oog voor te hebben. In Smallingerland speelt al het een en ander, zoals het project 'Oudega aan het water' en de gebiedsontwikkeling Hegewarren, waarin de mogelijkheden voor recreatie, natuur, waterhuishouding, CO²-reductie en een verbeterde vaarverbinding worden onderzocht.

In wijken van grote kernen is verstening een thema wat aandacht verdient. Dat is in de dorpen veel minder urgent. Vooral voor agrariërs roept dit thema zorgen op. Dan wordt gedacht aan de grondwaterstand of droogte. Hoe wordt hier mee om gegaan? Wat betreft maatregelen om de biodiversiteit te behouden en te verbeteren, moeten nog meer stappen worden gezet. Voor de klimaatadaptatie geven inwoners aan nu nog niet goed te weten wat de mogelijkheden zijn.

2.

Vertaling naar de hoofdkeuze en leidende thema's

Alle verzamelde verkenningen vormen de basis voor het volgende hoofdstuk. Hierin zijn de keuzes voor een koers uitgeschreven.

#ditissmallingerland

CONC

2.1. Hoofdkeuze: kwaliteit van de leefomgeving

In Smallerland is ervoor gekozen om een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving als samenbindend thema te kiezen voor het beheer en de verdere ontwikkeling tot 2040. Dit vertaalt zich in de strategie dat de kwaliteit van de fysieke leefomgeving centraal staat: zowel in ruimtelijk, sociaal als economisch opzicht.

Uit de gesprekken met de samenleving is gebleken dat dit een basisvoorwaarde voor alle toekomstige opgaven en initiatieven moet zijn. Ook is er het gevoel dat de kwaliteit van een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving op onderdelen of plaatsen nu al onder druk staat of in de toekomst komt te staan. Voorbeelden van zorgen die genoemd zijn:

- toenemende verstening en dus hittestress, ruimtelijke kwaliteit van gebouwen en inrichting openbaar gebied, afnemende biodiversiteit;
- drukte op wegen, uitstoot van stoffen, kwaliteit van de bodem en voedselvoorziening;
- eenzaamheid, laaggeletterdheid en leefbaarheid in wijken.

De fysieke leefomgeving is één van de hoofdfactoren die gezondheid, veiligheid en aantrekkelijkheid kan beïnvloeden, zowel in positieve als in negatieve zin. Door in een vroeg stadium gezondheid, veiligheid en aantrekkelijkheid mee te nemen in beleid, projecten en nieuwe initiatieven, kan preventief veel winst worden behaald. Daarnaast draagt een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving bij aan een gezonde arbeidsbevolking, participatie, sociale cohesie en een gunstig economisch klimaat.

Uitgelicht: VN-doelen Global Goals

Om de behaalde resultaten op het gebied van gezondheid, veiligheid en aantrekkelijkheid ook daadwerkelijk zichtbaar en integraal te maken, zetten wij bij dit onderdeel in op het principe van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. Dit zijn 17 universele doelen om de wereld een betere plek te maken. Smallerland draagt hier aan bij door gedurende de looptijd van deze Omgevingsvisie inzichtelijk te maken hoe beleid, opgaven en projecten concreet aan de voor Smallerland relevante doelen bijdragen.

De functie van de Global Goals in de Omgevingsvisie is dat de doelen worden gekoppeld aan de 4 leidende thema's (zie paragraaf 2.2.) en de opgaven tot 2040. Op deze manier wordt inzichtelijk aan welke goals de gemeente Smallerland nu en in de toekomst een bijdrage levert.

Daarnaast zien wij de goals als een stimulans voor initiatiefnemers om te onderzoeken op welke wijze een nieuw project een bijdrage kan leveren aan één of meerdere goals. In de ontwerp-omgevingsvisie wordt hier meer uitwerking aan gegeven.

2.2. Vier leidende thema's

De gewenste kwaliteit van de leefomgeving wordt bereikt door aan de volgende **vier leidende thema's** structureel meer gewicht te geven, en door ze als randvoorwaarde bij nieuwe ontwikkelingen in te brengen:

1. Economisch vitaal
2. Duurzaam en klimaat robuust
3. Sociale inclusie
4. Eigen identiteit: landschap en cultuurhistorie

1. Economisch vitaal

We willen toe naar een economie waar de samenleving optimaal van profiteert. Door bij alle afwegingen in te zetten op de kwaliteit van de economische activiteiten, dragen deze ook op langere termijn bij aan de welvaart en het welzijn van inwoners. Het gaat dus om een goede match tussen de werkgelegenheid en de beroepsbevolking, oftewel toekomstbestendige banen. En om de juiste randvoorwaarden te creëren die bij een vitale economie horen, zoals ruimte, wonen, mobiliteit, onderwijs etc. Een toekomstbestendige economische structuur en beroepsbevolking die weet om te gaan met de technologische veranderingen die eraan komen.

Een vitale economie draagt bij aan een aantrekkelijke voorzieningenstructuur, aan een bloeiend verenigingsleven, aan ruimtelijke kwaliteit en tevens aan de oplossing voor diverse maatschappelijke vraagstukken.

De economie is een belangrijke drijvende kracht achter grote transitie van nu en de toekomst. Of het nu gaat om gezonde voeding, duurzame circulaire landbouw, een gezonde levensstijl, de transitie naar een circulaire economie of het versnellen van de energietransitie, alleen als bedrijven er hun businessmodellen op richten, gaat het echt lukken.

2. Duurzaam en klimaatrobust

De komende decennia zijn er grote uitdagingen binnen de thema's energietransitie, klimaat & biodiversiteit en de circulaire economie. Door deze 3 duurzaamheidsthema's in alle afwegingen mee te nemen,

Energietransitie

Voor belangrijke elementen binnen de energietransitie zoals duurzame energie-opwek en duurzame mobiliteit zullen we geschikte en beschikbare ruimte in onze gemeente inzetten. Een goede inpassing in de bebouwde omgeving en het landschap is daarbij randvoorwaarde.

Klimaat en biodiversiteit

Het opvangen van klimaatgevolgen en het vergroten van de biodiversiteit heeft een sterke relatie met de inrichting van de openbare ruimte. We zetten in op maatregelen om water te bergen, hittestress en de biodiversiteit te vergroten. Het gaat om maatregelen om water te bergen, om water vast te houden door stenen te vervangen door groen en hittestress te voorkomen. Voor biodiversiteit is onze uitdaging groter. Biodiversiteit speelt op alle terreinen in fysiek domein (tuinen/particuliere terreinen, bedrijven-terreinen, openbaar groen en het landelijk, agrarisch gebied). Biodiversiteit wordt nu al meegenomen bij ruimtelijke ontwikkelingen en is voor de toekomst een belangrijk leidend principe bij de inrichting van onze fysieke ruimte.

Circulaire economie

De ecologische voetafdruk wordt verkleind door de overgang naar een circulaire economie te stimuleren. In de toekomst spreken we niet meer over afval maar uitsluitend over grondstoffen. We sluiten de kringloop waarbij reststoffen van het ene bedrijf de grondstof voor andere bedrijven zijn. Bij alle keuzes staat de vraag centraal: 'Kan dit anders en meer circulair'.

3. Sociale inclusie

Door een Smallingerland voor iedereen te creëren wordt niemand achtergelaten en kan iedereen meedoen. Dit is een leidend principe bij alles wat de gemeente doet en het maken en uitvoeren van nieuw beleid en nieuwe projecten. Het doel is om ongelijkheid te verminderen, oftewel sociale inclusie te bevorderen.

Gezonde en veilige fysieke omgeving

Een gezonde woon-, werk- en leefomgeving vormt een rol van betekenis voor het welbevinden van alle inwoners. Daarnaast is een leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag ook van belang voor school- en werkomgeving.

Extra aandacht voor sociaal economische gezondheidsverschillen

In vergelijking met het gemiddelde van Nederland heeft Smallingerland een relatief groot percentage huishoudens met een inkomen rond het sociale minimum. Armoede staat in nauwe relatie met het hebben van stress en verminderde vitaliteit. Het is belangrijk dat deze groep ook kan profiteren van maatregelen in de fysieke leefomgeving, waardoor de ongelijkheid vermindert en het welbevinden toeneemt.

Geletterdheid en digitalisering

In Smallingerland zijn er ruim 8.000 inwoners van 16 jaar en ouder die moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen. Mensen die de Nederlandse taal en/of digitale vaardigheden niet of slecht beheersen zijn minder of niet zelfredzaam in de maatschappij. Het is belangrijk dat er extra aandacht is voor manieren waarop deze doelgroepen kunnen worden bereikt.

4. Eigen identiteit: landschap en cultuurhistorie

In alle afwegingen voor de fysieke leefomgeving nemen we de basiselementen van onze identiteit mee. Het betreft hier de landschapskenmerken en de cultuurhistorische kenmerken, zoals landschapsstructuren, groen- en waterstructuren, historische bebouwing en sociaal-culturele aspecten. Deze worden gewaardeerd, levend gehouden en nadrukkelijker meegewogen in het beheer en de ontwikkeling van onze leefomgeving. Het betekent echter niet dat alles behouden moet blijven.

3.

Uitwerking naar opgaven, kernkwaliteiten en ruimtelijk principes

Welke opgaven staan tot 2040 in het gemeentelijk beleid centraal, welke kernkwaliteiten van onze gemeente worden daarbij behouden of versterkt en welke ruimtelijke principes worden toegepast bij de afweging van concrete projecten en initiatieven.

#ditissmallingerland

CONC

3.1. De 5 belangrijke opgaven tot 2040

Op basis van de trends en ontwikkelingen en de resultaten van de co-creatie zijn voor de komende 20 jaar de volgende 5 belangrijke opgaven voorzien.

De 5 opgaven tot 2040:

1. Een sterk regionaal voorzieningencentrum
2. Drachten profileert zich als een innovatieve werkstad met een schone maakeconomie
3. Levendige, aantrekkelijke wijken en dorpen
4. Vitaal en duurzaam landelijk gebied
5. Versnellen en stimuleren energietransitie: circulair, energie en klimaat

Deze opgaven sluiten aan bij de inbreng van de inwoners tot nu toe of vat de (soms gedetailleerde) inbreng van inwoners op een hoger abstractieniveau samen. Deze opgaven moeten in de volgende fase verder worden uitgewerkt. Dit doet de gemeente weer samen met de samenleving via co-creatie bijeenkomsten.

Bepaald moet worden hoe onze Smallingerlandse kwaliteiten bij deze opgaven ingezet kunnen worden, op welke trends en ontwikkelingen de opgaven inspelen en welke richtinggevende keuzes en strategieën hierbij worden gemaakt.

3.2. Kernkwaliteiten #DitisSmallingerland 2040

De hiervoor beschreven 5 opgaven moeten een bijdrage leveren aan de onze kernkwaliteiten die we tot 2040 willen behouden en versterken:

In 2040 is Smallingerland een aantrekkelijke, gezonde en veilige gemeente. Inwoners zijn sociaal betrokken en dragen naar vermogen een steentje aan de samenleving bij. Iedereen voelt zich hier **welkom en thuis**. Het is een goede plek om te wonen, te werken, te leren, te recreëren en te bewegen, van cultuur en natuur te genieten, op te groeien en oud te worden. Woningen zijn nog steeds betaalbaar.

In 2040 vervult Drachten een belangrijke functie als **regionale verzorgingskern** in Noord-Nederland. De goede bereikbaarheid, ligging in Noord-Nederland en het grootstedelijk netwerk dragen daar aan bij. Er wordt gebruik gemaakt van kwalitatief goede stedelijke voorzieningen op het gebied van detailhandel, cultuur en zorg, zoals het centrum van Drachten, het theater De Lawei, het ziekenhuis NijSmellinghe, het zwembad De Welle en Dbieb. Dat daarnaast de dagelijkse voorzieningen, zoals winkels, onderwijs en sport, goed bereikbaar zijn, maakt het extra prettig wonen en werken in Drachten en de dorpen. Het aanbod is compleet.

Het centrum van Drachten heeft zich verder verbeterd. Het is meer ingericht als **aantrekkelijk verblijfsgebied**. Dit trekt ook de watersporters via het verruimde vaarwater en Drachtstervaart naar het centrum.

In 2040 onderscheidt Drachten zich – ten opzichte van omliggende steden als Groningen en Leeuwarden - als een belangrijke stedelijke kern in Noord-Nederland waar de **innovatieve en schone maakindustrie** zich graag vestigt en voorop loopt. De samenwerking tussen onderwijs, ondernemers en overheid (O3) leidt tot succesvolle resultaten, op het gebied van werkgelegenheid, zorg en techniek. Het

Innovatie Cluster in Drachten staat landelijk op de kaart als een cluster met grote economische impact. We zien dat jongeren graag in deze sector werkzaam zijn en er voor kiezen om in onze gemeente te blijven wonen. We stimuleren marktpartijen om voor deze jongeren passende woonruimte te realiseren. De havenindustrie en de zorg zijn belangrijke werkgevers.

Drachten heeft zich als een **broedplaats** voor onderwijs (Universiteit, HBO en MBO in samenwerking), ziekenhuis, bedrijven ontwikkeld en vervult deze rol zelfstandig en in aanvulling op omliggende steden als Groningen en Leeuwarden.

De ligging van Smallingerland in Noord-Nederland

In 2040 is het netwerk van verbindingen tussen de omliggende dorpen en met Drachten vanuit het oogpunt van **duurzame mobiliteit** op alle niveaus slim opgebouwd. Iedere inwoner uit de gemeente en daarbuiten kan gemakkelijk profiteren van de dagelijkse (stedelijke) voorzieningen in andere dorpen en Drachten. Bedrijven profiteren van de goede, moderne infrastructuur rondom Drachten.

Fietsverkeer heeft in al zijn verschijningsvormen de prioriteit ten opzichte van andere vervoersmiddelen. Het reguliere woon- en werkverkeer maakt vooral gebruik van een fijnmazig fietsnetwerk, vernieuwende vervoersmiddelen en goede (ov-) knooppunten.

De toekomstige verbindingen zoals de verbeterde vaarverbinding en de treinverbinding (Lelylijn) zijn aanjagers voor verdere verbetering en doorontwikkeling van een duurzaam mobiliteitsnetwerk en bieden ook unieke kansen voor een nieuwe ruimtelijk economische ontwikkeling, waarbij we landgebonden functies en waterrecreatie op een alternatieve en duurzame manier verknopen.

Drachten en Smallingerland ontwikkelt zich als centraal middelpunt in het Noord-Nederlandse vaarwegennet. De waterfrontontwikkeling in Drachten, de gebiedsontwikkeling Oudega aan het Water en de gebiedsontwikkeling Hegewarren (waarin de mogelijkheden voor een verbeterde vaarverbinding worden onderzocht) dragen bij aan de realisatie van de Oostelijke poort naar de Friese Meren. Hiermee wordt de Waterlijn Nederland Waterland (NBTC) van Súdwest-Fryslân naar Noordoost Friesland, Groningen en Duitsland versterkt.

In 2040 kent Smallingerland een **vitaal landelijk gebied**, waarin alle functies (economie, mens en dier) een duurzaam toekomstperspectief hebben. Een gezonde bodem, lucht, veestapel en een aantrekkelijk landschap met een grote diversiteit aan planten, insecten en vogels. Met speciale aandacht voor de actuele ontwikkelingen in de landbouwsector. Een gebiedsgerichte aanpak

geeft ruimte voor verdere, duurzame ontwikkeling en interessante combinaties en oplossingen. We beschouwen landschap en cultuurhistorie als het toeristisch basisproduct en daarmee als onderlegger voor recreatieve activiteiten voor zowel eigen inwoners als bezoekers.

We hebben levendige, aantrekkelijke, vitale wijken en dorpen waar ruimte is voor water en groen, waar geen of nauwelijks hittestress wordt ervaren, waar ruimte is voor biodiversiteit en waar zones zijn waarbinnen de fauna kan migreren.

Deze kernwaarden geven inspiratie voor een **economisch vitale, duurzame en inclusieve** ontwikkeling van de gemeente, zowel het landelijk als stedelijk gebied. Dat is de gezamenlijke drijfveer. Op die basis werken we in Smallingerland gezamenlijk elke dag aan de toekomst van de volgende generaties.

Voor de toekomst zijn genoeg kansen voor handen om deze gemeente verder te ontwikkelen: met meer nadruk op kwaliteit. En dus een vitaal en veerkrachtig Smallingerland.

3.3 Ruimtelijke principes voor ontwikkeling 2040

Als onderdeel van de strategische koers wordt met ruimtelijke ontwikkelingsprincipes gewerkt. Deze ruimtelijke principes vormen een richtinggevend raamwerk. Dit raamwerk wordt toegepast bij de ruimtelijke vertaling van de opgaven en de afweging van nieuwe initiatieven in Smallingerland. De kaart op pagina 23 laat de belangrijkste principes zien. Hier volgt een korte toelichting op deze principes

- *Groen/blauwe netwerk*

Anders dan in de voormalige structuurvisie Smallingerland, waarin geselecteerde focusgebieden uitgangspunt waren, kiezen we voor de koers tot 2040 voor de ontwikkeling en versterking langs groene en blauwe lijnen en structuren. Met andere woorden: groen en water als ruimtelijk inrichtingsprincipe.

Groen- blauwe structuren zijn kansrijke ruimtelijke dragers voor het versterken van zowel de verblijfskwaliteit (mens) als de ecologische kwaliteit (biodiversiteit, natuur, bodem, landschap). Deze dragers bieden aanknopingspunten voor de oplossing van meerdere vraagstukken. Het open veenweidegebied zal nadrukkelijk op de agenda komen vanwege klimaat en bodemomstandigheden. Vernatting van dergelijke gebieden heeft dan consequenties voor het huidige gebruik. Daarnaast zal bosontwikkeling en structurele boomaanplant een belangrijke bijdrage gaan leveren in de toekomstige leefkwaliteit; voornamelijk wordt daarom nu eerst een logische aansluiting gezocht bij de bossen- en landgoederenzone rond Beetsterzwaag.

De (groene) lijnen zijn vaak geënt op bestaande zichtbare karakteristieken, zoals onder andere de eeuwenoude hooiwegen, waterlopen en bestaande landschappelijke structuren (o.a. elzensingels en water- en groenstructuren). De lopende ontwikkelingstrajecten Waterfront Oudega en Waterfront Drachten (Drachten als oostelijke poort van de Friese meren) maken hier deel van uit. Daarnaast ontstaan nieuwe kansrijke structuren, zoals een verbeterde

vaarverbinding voor beroepsvaart als te onderzoeken onderdeel van de gebiedsontwikkeling van de Hegewarren. Het spreekwoordelijke mes snijdt hier aan meerdere kanten, omdat er naast het economische belang ook aan recreatie- en natuurontwikkeling kan worden gedaan. Vanuit zowel vanuit klimaat als vanuit biodiversiteit is dit gunstig.

Binnen het industriegebied De Haven en elders binnen Drachten zijn groen/waterelementen belangrijke ingrediënten, als onderdeel van grote transformatie opgaven vanwege energie en duurzame mobiliteit opgaven en bovenal vanuit de gezondheidsopgave(n).

In de overige kernen zijn structuren nog te herkennen, maar kunnen nog beter tot z'n recht komen. De groen- en waterstructuren zijn de aanknopingspunten voor het versterken van de verblijfskwaliteit. Hier liggen ook kansen voor koppelingen met de wandel- en fietspaden, c.q. het recreatief medegebruik. Tevens bieden zij de mogelijkheid om de klimaatdoelen te halen. Ecologisch gezien moeten deze structuren onderdeel (gaan) uitmaken van een netwerk.

- *Stedelijke ontwikkelingsgebieden*

- Compact stedelijk gebied

Het principe van een compact stedelijk gebied Drachten wordt doorgezet, met een sterk, goed functionerend centrumgebied. Dit centrum heeft een grote economische, culturele en sociale waarde voor Smallingerland en de regio. Bij dit principe wordt nadrukkelijk ingezet op duurzaam ruimtegebruik.

Daar waar dat kan wordt zoveel mogelijk uitgegaan van functiemenging in wijken, een efficiënt openbaar-vervoersysteem, goede verbindingen en een inrichting van de openbare ruimte die vooral lopen en fietsen bevordert.

De afstand van woonwijken tot het centrum van Drachten is in afstand goed per fiets af te leggen, maar laat de kwaliteit hierop nog te wensen over. In randen van het stedelijk gebied zien wij kansen voor vervlechting: een kwalitatief goede uitwisseling van verbindingen en groenstructuren, maar ook in combinatie met bijvoorbeeld energie opgaven.

Stedelijke ontwikkelingsgebieden

Kansen zijn voorhanden in het (geleidelijk) transformeren van huidige monofunctionele woon en werkgebieden tot meer gemengde woon-werkgebieden waarbij duurzaamheid in de meest brede zin en de energie transitie in het bijzonder het ruimtelijke principe is.

Niet alle ruimte vragende functies zijn in het huidige stedelijke gebied in te passen (o.a. energietransitie, bedrijventerreinen). Mogelijkheden worden voorzien op enkele locaties - met name aan de oostzijde van Drachten - waar integrale oplossingen voor meerdere ruimte vragende vraagstukken denkbaar zijn.

- *(Boven regionale) verbindingen*

Duurzame mobiliteit

Het totale netwerk tussen Drachten en de omliggende dorpen zorgt voor een economisch en maatschappelijk samenspel. De lijnen die Drachten met de dorpen én de bestemmingen buiten de gemeente verbinden, zijn essentieel in de ruimtelijke ontwikkeling naar 2040. Het gaat hier om het toekomstproef maken van de verbindingen op alle schaalniveaus, van wandel- en fietspaden, ontsluitingswegen en hoofdstructuren; het transformeren van bestaande structuren vormt hier dus het ruimtelijke principe.

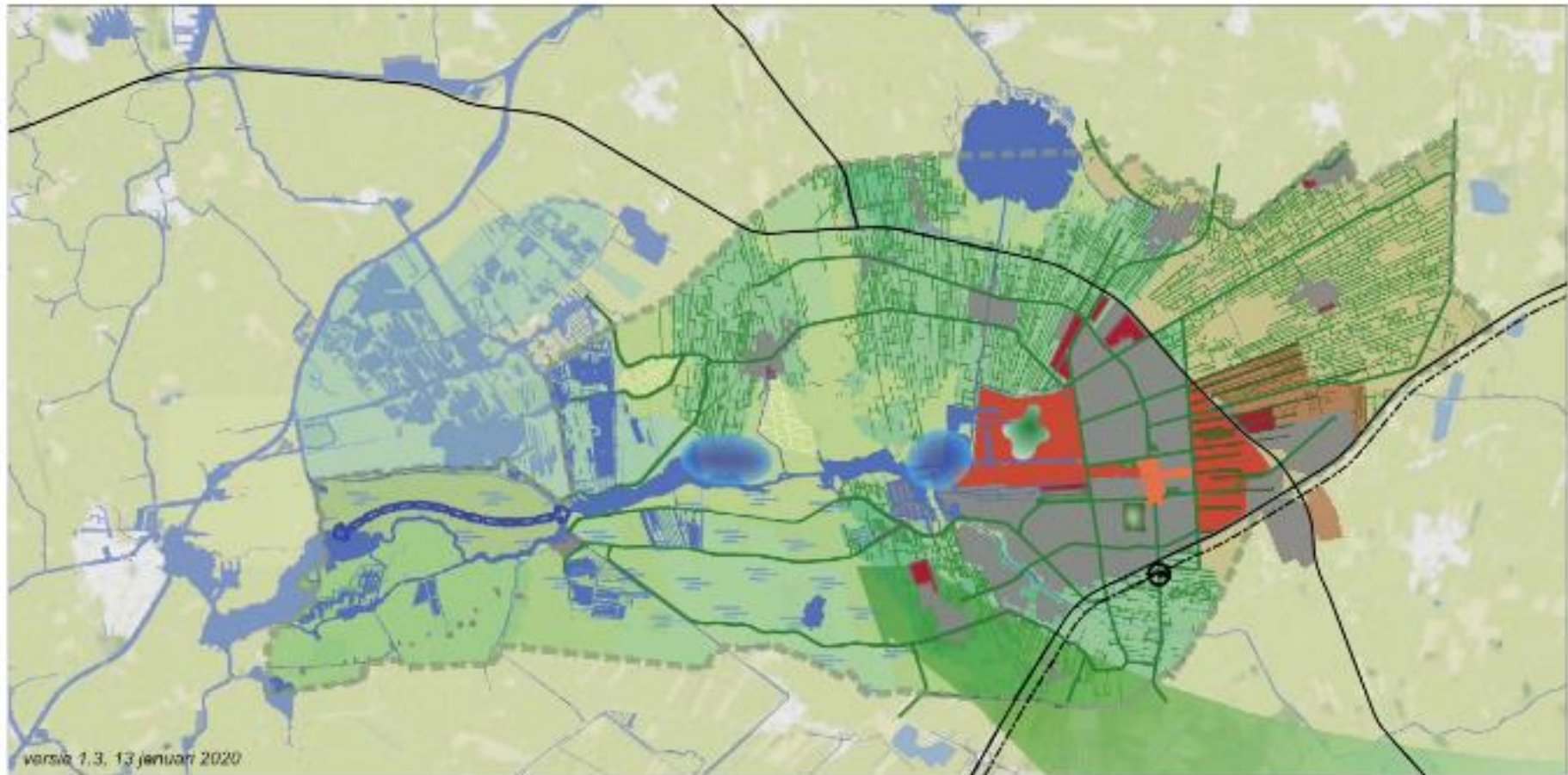
Langs deze lijnen wordt de kwaliteitsslag vorm gegeven. Nieuwe ontwikkelingen worden in de nabijheid van deze lijnen geplaatst. Tegelijk vormen deze verbindinglijnen de geleiders voor de mobiliteitsopgave: hoe kunnen we de bestaande lijnen inzetten voor

nieuwe vormen van mobiliteit of meer gericht voor de stimulering van het gebruik van de fiets en/of elektrisch vervoer en nieuwe vormen van autonoom vervoer (pont, auto, minibus etc).

We voorzien dat de onderzoeken naar de mogelijk toekomstige nieuwe vaarweg en de Lelylijn in deze beleidsperiode steeds meer duidelijkheid geven over de haalbaarheid. In de visie spreken we het belang uit van de komst van deze belangrijke verbindingen.

Gebiedsgerichte beheer en ontwikkeling landelijk gebied

De mogelijkheden voor ontwikkeling en beheer in het landelijk gebied benaderen we via een gebiedsgerichte aanpak. De landschappelijke structuren, en de bodem zijn steeds meer bepalend voor de ordening van functies in het landelijk gebied, zoals energie, klimaat, bodem- en waterbeheer, landbouw, recreatie, natuur en landschap.

4.

Werkwijze en vervolg

#ditissmallingerland

CONC

4.1. Onze werkwijze: oprecht en vanuit het hart

De gemeente wil de ambities en opgaven tot 2040 samen met de inwoners, organisaties, bedrijven en medeoverheden uitvoeren. De gemeente stelt zich in het algemeen minder sturend op, maar zal – op aangewezen gebieden of thema's juist een stimulerende rol vervullen. Gedacht kan worden aan het stimuleren van het versterken van de positie van Drachten (ruimtelijk economisch). En het aangaan van een actiever grond- en vastgoedbeleid, citymarketing en strategische samenwerkingen.

We willen een goede samenwerkingspartner zijn: zowel voor de inwoners als bij opgaven en initiatieven op lokaal als regionaal niveau. In onze dienstverlening en werkwijze willen we als volgt worden herkend:

Welkom bij Smallingerland

Waar we werken vanuit het hart

We zijn een oprechte partner

Sterk in het ontketenen van energie

Vindingrijk in het behalen van gezamenlijke doelen.

Met de blik vooruit werken we samen voortdurend aan verbetering.

Voor de Omgevingsvisie vertalen we onze werkwijze en dienstverlening naar de volgende 5 spelregels:

1. We werken volgens het principe 'Ja, mits...'

Onze rol is vooral regisserend en faciliterend. Daar waar nodig stimuleert en stuurt de gemeente. En waar mogelijk wordt ruimte voor nieuwe initiatieven geboden. Essentieel daarbij is dat in een vroegtijdig stadium duidelijkheid over de geldende randvoorwaarden

wordt gegeven en de verwachtingen worden gemanaged. Dit om teleurstellingen en misvattingen te voorkomen.

2. Vraagstukken en opgaven in samenhang

We werken gebiedsgericht en integraal. We beschouwen opgaven en projecten niet als losse delen, maar zoeken naar de verbindingen. Elk initiatief of ontwikkeling draagt op meerdere manieren bij aan de geselecteerde kernkwaliteiten en opgaven (afwegingskader). We onderscheiden voor de gemeente verschillende rollen en bepalen welke rol bij het initiatief of de ontwikkeling past.

3. We werken volgens de beleidscyclus van de omgevingswet: uitvoeren, monitoren en verbeteren;

We durven differentiatie in opgaven en projecten aan te brengen door gerealiseerde projecten te monitoren en zo nodig te verbeteren.

4. Afstemming vooraf in plaats van achteraf

We zorgen ervoor dat projecten en initiatieven aan de voorkant integraal worden benaderd.

5. Kwaliteit en aandacht

Door te luisteren, durven, leren werken we aan kwalitatief goede opgaven, projecten en initiatieven in de fysieke leefomgeving. We hebben aandacht en nemen de tijd om de beste keuzes te maken.

4.2. Omgevingswaarden

De Omgevingswet biedt de mogelijkheid tot het vaststelling van omgevingswaarden voor bepaalde gebieden in de gemeente. Een omgevingswaarde is één van de instrumenten waarmee overheden het beleid van een omgevingsvisie kunnen uitvoeren. Gemeenten kunnen afwijkende of aanvullende omgevingswaarden stellen. Deze waarden moeten objectief zijn vast te stellen en meetbaar zijn. De gemeente kan een afwijkende waarde vaststellen als zij bijvoorbeeld een strengere norm voor fijnstof wil hanteren. Een aanvullende waarde is mogelijk voor waarden waar het rijk of de provincie geen eisen aan stelt, bijvoorbeeld geur- of lichthinder.

Situatie Smallingerland

In Smallingerland zijn er geen knelpunten bekend waaruit blijkt dat landelijke normen voor omgevingswaarden (luchtkwaliteit, kwaliteit oppervlakte- en grondwater, zwemwater en primaire waterkeringen) worden overschreden of waarvoor strengere normen voor nodig zijn. Ook lijken op de andere aspecten (licht- en geurhinder) geen strengere normen nodig of gewenst dan nu in het gemeentelijk beleid zijn vastgesteld.

Gezien het bovenstaande, is er nu geen reden om omgevingswaarden vast te stellen voor milieuaspecten zoals luchtkwaliteit, geur of geluid. Voor deze aspecten bepalen we voorlopig per situatie de afwegingsruimte. Wij onderzoeken in de uitwerking van de ontwerp-omgevingsvisie of deze lijn kan worden aangehouden.

Sturingsniveaus

Vooralsnog richten we ons op een aantal gebiedsgerichte sturingsniveaus per type gebied. Per gebied kunnen we definiëren in hoeverre we maximaal gebruik willen maken van de afwegingsruimte die de Omgevingswet biedt: ruimte geven waar dat kan, streng zijn waar dat moet.

De volgende gebiedsindeling is daarbij in beeld:

- Centrum Drachten
- Wijken Drachten
- Dorpen
- Bedrijven-/industrieterreinen
- Landelijk gebied
- Groen-/blauwe ruimten
- Ontwikkelgebieden

4.3. Vervolg

In deze Strategische Koers geven we de hoofdlijnen van de beleidskoers aan. Deze hoofdlijnen krijgen in de Omgevingsvisie een plaats en zullen daarin verder worden uitgewerkt. De meeste uitwerking zal daarna via deelvisies of in het omgevingsplan worden gedaan.

Vervolgproces

In het voorjaar van 2020 gaan we nogmaals met de inwoners in gesprek om te toetsen of de inbreng herkenbaar is verwerkt en of de juiste keuzes zijn gemaakt voor de verdere ontwikkeling van de gemeente tot 2040. We verwerken de reacties in de Strategische Koers, waarna het voor vaststelling aan de gemeenteraad wordt aangeboden. De Strategische Koers vormt daarmee de basis voor de op te stellen ontwerp-Omgevingsvisie. De definitieve Omgevingsvisie is voor 1 januari 2021 gereed.

Ontwerp Omgevingsvisie

In de ontwerp-omgevingsvisie zullen nadere kaders worden gegeven voor de monitoring van beleid, de financiën en de mate van flexibiliteit van de Omgevingsvisie (actualiseringscyclus).

===